

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria -Vlada-Government

Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural
Ministarstvo Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja
Ministry of Agriculture, Forestry and Rural Development

STRATEGIJA ZA RAZVOJ ŠUMARSTVA NA KOSOVU

2022-2030

STRATEGIJA ZA RAZVOJ ŠUMARSTVA NA KOSOVU

2022-2030

Priština, December 2021

SADRŽAJ

IZVRŠNI REZIME	6
1. UVOD.....	9
2. METODOLOGIJA	10
3. STANJE ŠUMA NA KOSOVU	11
3.1 POKRIVENOST ŠUMAMA I USLOVI	11
3.2 ZDRAVLJE I VITALNOST ŠUMA	11
3.3 ŽIVOTNA SREDINA I BIODIVERZITET	11
3.4 ŠUMSKA PROIZVODNJA.....	12
3.5 POLITIKE, ZAKONODAVSTVO I INSTITUCIONALNI OKVIR	14
Politike i Strategije	14
Zakonodavstvo	15
Institucije.....	15
Vladine institucije.....	16
Nevladine institucije.....	16
SWOT ANALIZA.....	16
4. CILJEVI I OBJEKTIVI	19
Političke izjave	19
Principi	19
Rodna pitanja.....	19
Ciljevi održivog razvoja (cor)	19
Opšti cilj	20
STRATEŠKI OBJEKTIV 1: UNAPREĐENJE STANJA ŠUMSKIH RESURSA	20
POSEBNI OBJEKTIV 1.1: UNAPREĐENJE AŽURIRANJE PRAVNOG OKVIRA ZA ŠUMARSTVO.....	20
POSEBNI OBJEKTIV 1.2: JAVNE ŠUME UPRAVLJAJU SE DUGOROCNIM PLANOVIMA GAZDOVANJA	21
POSEBNI OBJEKTIV 1.3: PODACI O ŠUMSKIM RESURSIMA AŽURIRANI I DOSTUPNI	21
POSEBNI OBJEKTIV 1.4: USTANOVLJANJE OSNOVE KATASTARSKIH PODATAKA ŠUMSKOG ZEMLJIŠTA	21
POSEBNI OBJEKTIV 1.5:KARTIRANJE SUMA NA OSNOVU FUNKCIJA.....	21
POSEBNI OBJEKTIV 1.6: POVEĆANJE ŠUMSKIH POVRŠINA	22
POSEBNI OBJEKTIV 1.7: POVEĆANJE PROIZVODNJE SEMENA I RASADA	22
POSEBNI OBJEKTIV 1.8: UNAPREĐENJE ŠUMA UZGOJNIM MERAMA	22

STRATEŠKI OBJEKTIV 2: ZAŠTITA ŠUMSKIH RESURSA	22
POSEBNI OBJEKTIV 2.1: SMANJENJE NEZAKONITIH INTERVENCIJA U ŠUMAMA.....	22
POSEBNI OBJEKTIV 2.2: KONSOLIDACIJA FRAGMENTOVANOG ŠUMSKOG ZEMLJIŠTA	22
POSEBNI OBJEKTIV 2.3: PRAČENJE I ZAŠTITA ZDRAVLJA ŠUMA.....	23
POSEBNI OBJEKTIV 2.4: OČUVANJE BIODIVERZITETA U PRODUKTIVNIM ŠUMAMA.....	23
POSEBNI OBJEKTIV 2.5: ZAŠTITA ŠUMA OD POŽARA.....	23
STRATEŠKI OBJEKTIV 3: ODRŽIVO I VIŠENAMENSKO KORIŠĆENJE ŠUMSKIH RESURSA.....	23
POSEBNI OBJEKTIV 3.1 POVEĆANJE REDOVNIH SEČA.....	23
POSEBNI OBJEKTIV 3.2: DEFINICIJA I IMPLEMENTACIJA KRITERIJUMA I INDIKATORA ZA ODRŽIVO UPRAVLJANJE ŠUMAMA (OUŠ)	23
POSEBNI OBJEKTIV 3.3 ODRŽIVO KORIŠĆENJE NDŠP-A.....	24
POSEBNI OBJEKTIV 3.4: ODRŽIV RAZVOJ EKOTURIZMA.....	24
STRATEŠKI OBJEKTIV 4: POVEĆANJE KAPACITETA	24
POSEBNI OBJEKTIV 4.1: UNAPREĐENJE FORMALNOG OBRAZOVANJA U ŠUMARSTVU	24
POSEBNI OBJEKTIV 4.2: STVARANJE MOGUĆNOSTI ZA STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE	24
POSEBNI OBJEKTIV 4.3: JAČANJE ODGOVORNIH INSTITUCIJA ZA UPRAVU I UPRAVLJANJE ŠUMAMA I LOVSTVA.....	24
POSEBNI OBJEKTIV 4.4: FINANSIJSKA I ADMINISTRATIVNA PODRŠKA PRIVATNOM SEKTORU	24
STRATEŠKI OBJEKTIV 5: DIGITALIZACIJA I POBOLŠANJE KOMUNIKACIJE.....	25
POSEBNI OBJEKTIV 5.1: ŠUMSKI INFORMACIONI SISTEM JE FUNKCIONALAN	25
POSEBNI OBJEKTIV 5.2: UNAPREĐENJE KOMUNIKACIJA I PODIZANJE SVESTI U ŠUMARSTVO	25
5. IMPLEMENTACIJA, PRAČENJE I IZVEŠTAVANJE	25
6. UTICAJ BUDŽETA U IMPLEMETACIJI STRATEGIJE	26

SKRAČENICE

DP	Društveno Preduzeće
DŠ	Departament za Šumarstvo
FAO	Organizacija Ujedinjenih Nacija za Hranu i Poljoprivredu
IIS	Institut za Istraživanje Šuma
KAŠ	Kosovska Agencija za Šume
KKA	Kosovska Katastarska Agencija
KSKP	Kosovska Strategija za Klimatske Promene (2019-2028)
MONTI	Ministarstvo Obrazovanja, Nauke, Tehnologije i Inovacija
MP	Ministarstvo Privrede
MPŠRR	Ministarstvo Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja
MSPPi	Ministarstvo Sredine, Prostornog Planiranja i Infrastrukture
MTPI	Ministarstvo Trgovine .Preduzetništva i Industrije
NAPOE	Nacionalni Akcioni Plan za Obnovljivu Energiju (2011-2020)
NIŠ	Nacionalna Inventura Šuma
NSR	Nacionalna Strategija Razvoja (2016-2021)
PNOI	Pravno Neobavezni Instrument za Šumarstvo (OKB, 2007)
PPRR	Plan Poljoprivrede i Ruralnog Razvoja 2014-2020 (ažuriran 2019.)
SPUNŠ	Strateški Plan Ujedinjenih Nacija za Šumarstvo (2017-2030)
SRŠ	Strategija Razvoja Šumarstva (2010-2020)
UIIB	Upravljanje i Izveštavanje Informacija o Biodiverzitetu (GIZ-2017)

IZVRŠNI REZIME

Pored svoje vitalne uloge u ublažavanju klimatskih promena, smeštanju većine kopnenog biodiverziteta i zaustavljanju degradacije zemljišta, šume pružaju mnoga dobra i usluge koje direktno doprinose nacionalnim privredama, a posebno dobrobiti ruralnih zajednica. Uprkos svim ovim zaslugama, krčenje šuma i degradacija šuma su dugo bili na vrhu globalne agende za životnu sredinu i razvoj zbog koje mnoge međunarodne i regionalne debate teže postizanju održivog upravljanja šumama. Nepravno obavezujući instrument o šumama u 2007. (NLBI) i Strateški Plan Ujedinjenih Nacija za Šumarstvo 2017-2030 (UNSPF) su glavni rezultati ovih intenzivnih debata koje jasno pokazuju kako šume sa svojim ekonomskim, ekološkim i društvenim funkcijama doprinose ciljevi održivog razvoja (SDG).

Skoro polovinu svog zemljišta prekrivenog šumama i nalazi se na žarištu biodiverziteta u Evropi, Kosovo je u nastojanju da izgradi modernu ekonomiju. Značajan značaj u ovom poduhvatu imaju razvoj ruralnih područja i smanjenje siromaštva. Kada se njime održivo upravlja, šume na Kosovu imaju potencijal da u velikoj meri doprinesu egzistenciji ruralnog stanovništva, kao i nacionalnoj ekonomiji, što je priznato Zakonom o Šumama. Zakon opisuje da su šume na Kosovu nacionalni resurs i njime će se upravljati da bi se obezbedila dobra i usluge i očuvao biodiverzitet za dobrobit sadašnjih i budućih generacija.

Zbog nepovoljnih uslova i neodržive prakse, kosovske šume nisu ispunile svoju ulogu na očekivanom nivou što je glavna referenca ove Politike i Strateškog dokumenta o razvoju šumarstva (SRŠ) za 2022-2030. Strukturisan i pripremljen u skladu sa evropskim pristupom, SRŠ je pokušaj da se sačuvaju šumski resursi i promoviše njihovo održivo upravljanje na Kosovu. Uvidi koje pruža ovaj SRŠ su razvijeni na osnovu zajedničkih stavova zainteresovanih strana koje su aktivno učestvovala u procesu pripreme. Niski tehnički i institucionalni kapaciteti, neadekvatna infrastruktura, neefikasna koordinacija i saradnja između srodnih institucija, neefikasna primena zakona glavni su pokretači degradacije šuma pogoršane siromaštvom i nedovoljnim dosegom izvora energije u ruralnim područjima. Postoje preklapanja i praznine u pravnom okviru u vezi sa šumama koje doprinose problemima. Nekontrolisana seča za ogrevno drvo, s druge strane, dovodi do značajnih ekonomskih gubitaka koji bi inače obezbedili dragoceno drvo za šumsku industriju i povećali doprinos šuma nacionalnoj privredi kroz integrisane planove gazdovanja šumama podržane dobro uspostavljenim sistemima zaštite šuma.

SRŠ uglavnom ima za cilj očuvanje, proširenje i održivo upravljanje šumskim resursima Kosova kako bi doprineo nacionalnoj ekonomiji. Ovo će biti urađeno na način da se održi ravnoteža između ekonomskih, ekoloških i društvenih funkcija šuma. Svi strateški ciljevi su osmišljeni tako da utrlje put ka ovom opštem cilju u desetogodišnjem periodu. Akcioni plan je pripremljen za prvi trogodišnji period. Rezultati i učinak akcionog plana će voditi u pripremi narednih akcionih planova.

Pet strateških ciljeva je identifikovano na sledeći način:

1. Poboljšanje šumskih resursa
2. Zaštita šumskih resursa
3. Šumski resursi se koriste na održiv i višenamenski način
4. Razvijen je kapacitet sektora šumarstva
5. Digitalizacija i poboljšanje komunikacije

Prvi strateški cilj je unapređenje šuma Kosova. Povećanje i pravilno negovanje šumskih resursa je ključno za očekivani doprinos sektora šumarstva nacionalnoj ekonomiji i to u velikoj meri zavisi od dobrog

upravljanja. Dakle, prvi strateški cilj se fokusira na unapređenje zakonodavstva u oblasti šumarstva, inventure šuma i sistema planiranja upravljanja.

Glavne aktivnosti u okviru ovog cilja strukturirane su u dve kategorije: institucionalne i tehničke. Unapređenje pravnog okvira koji se odnosi na šumarstvo pratiće put od analize sadašnjeg konteksta do izrade nacrtu zakona o šumama i pratećih podzakonskih akata. Glavne teme rada će se razvijati oko pitanja vlasništva, promene namene zemljišta, ugovora, licenci, zakupa i katastra. Postoji i posebna aktivnost da se eksplicitno objasni ekonomski gubitak prouzrokovan nelegalnom sečom.

Sa tehničke strane, izrada planova gazdovanja šumama i obnova nacionalne inventure šuma su izvanredne aktivnosti. Nakon toga će uslediti priprema šumskih karata sa funkcionalnim slojevima i drugim neophodnim atributima kao što je registar. Proizvodnja semena i sadnica šumskog drveća biće unapređena i povećana kako bi se omogućile planirane aktivnosti pošumljavanja i pošumljavanja. Mlade šumske sastojine će se održavati odgovarajućim šumskouzgojnim merama i obnavljati degradirane parcele.

Drugi strateški cilj uključuje očuvanje šumskih resursa. Pravni aranžmani i uspostavljanje radne grupe za zakonitost drvne građe su opšte dogovorene aktivnosti podržane nabavkom opreme i obukom. Lanac vrednosti zasnovan na šumama će takođe biti analiziran i mapiran. Usitnjene privatne i javne šumske površine i njihova moguća konsolidacija spadaju u aktivnosti koje će uključivati verifikaciju i registraciju njihovih granica. Druga grupa aktivnosti su one koje se odnose na zdravlje šumskih resursa i biodiverzitet šuma. Povećaće se kapaciteti za praćenje šumskih štetočina i bolesti, biće organizovane obuke na radnom mestu i olakšaće se razmena prekograničnih informacija. Ugrožene, retke i ugrožene vrste biće identifikovane i zaštićene. Biće sprovedena inventura biodiverziteta, a rezultati će biti integrisani u planove gazdovanja šumama. Uobičajeno je da klimatske promjene mogu dovesti do povećanja incidence šumskih požara, te su stoga određene aktivnosti usmjerene na povećanje prevencije šumskih požara i kapaciteta za suzbijanje požara sa naglaskom na izgradnji sistema ojačanog obukama i obezbjeđivanjem opreme.

S obzirom na činjenicu da je sadašnje snabdevanje robom i uslugama iz kosovskih šuma daleko ispod njihovog postojećeg potencijala, treći strateški cilj je posvećen proliferaciji drvnih i nedravnih proizvoda i usluga. I tehnička i administrativna procedura za korišćenje šuma biće pojednostavljena, a dugoročne dozvole za seču biće pravilno regulisane. Poboľjšaće se tehnički kapaciteti šumarskog osoblja u pogledu praćenja, inventarizacije, sakupljanja i obrade nedravnih šumskih proizvoda. Biće identifikovana tržišta za lokalne proizvode i potencijalna područja za ekoturizam. Praznine u zakonodavstvu o nedravnim šumskim proizvodima i uslugama biće identifikovane i popunjene neophodnim aranžmanima. Biće osnovan informativni centar.

Druga važna grupa aktivnosti u okviru trećeg cilja je definisanje i implementacija nacionalnih kriterijuma i indikatora održivog upravljanja šumama na Kosovu (SFM C&I). Praćenje, procena i izveštavanje o stanju i trendovima u sektoru šumarstva putem proverenih podataka i na participativan način će svakako pomoći mehanizmu donošenja odluka za buduće planiranje. Implementacija SFM C&I ima potencijal da stvori mnoštvo doprinosa postizanju održivog upravljanja šumama kada se primenjuje na lokalnom nivou. Zbog toga će pilot studija biti testirana u jednoj od provincija.

Četvrti strateški cilj je razvoj kapaciteta fokusiranih na formalno obrazovanje i stručne obuke. Davanje stipendija i mogućnosti za obrazovanje u evropskim zemljama su među primarnim aktivnostima. Biće

otvorena srednja stručna škola i sprovodiće se programi obuke u regionalnim centrima za stručno osposobljavanje.

Pitanja šumarstva i lova biće obrađena u okviru četvrtog cilja. Potrebe za reorganizacijom će biti procenjene i naknadno će biti određena nova struktura. Saradnja, i razmena informacija biće olakšana na međunarodnom nivou. Biće osmišljena i sprovedena obuka za osoblje u šumarstvu.

Digitalizacija i poboljšanje komunikacije se bavi peti cilj. Funkcionisanje i održavanje postojećeg kosovskog šumarskog informacionog sistema (KFIS) je strateški cilj ovog cilja. U okviru ovog okvira; Moduli KFIS će biti ažurirani, KFIS radna grupa će biti uspostavljena, obuke na radnom mestu će biti uspostavljene i biće pripremljeno uputstvo. U smislu poboljšanja komunikacije; biće sprovedena široka anketa radi utvrđivanja perspektiva različitih društvenih segmenata i na osnovu rezultata ankete biće pripremljen i sproveden plan komunikacione strategije. Biće organizovane kampanje podizanja svesti za srednjoškolce i letnje škole za učenike osnovnih i srednjih škola, sprovodiće se medijske kampanje.

SRŠ je u potpunosti u skladu sa postojećom Nacionalnom strategijom razvoja i drugim nacionalnim strategijama, kao i međunarodno dogovorenim šumarskim aranžmanima. Rezultati nedavno održanog samita u Parizu pokazatelj su nove ere koja postavlja pitanja šumarstva u prvi plan na globalnom nivou. Stoga je važno uložiti sve napore za uspešnu implementaciju PSP-a. Ključni faktor napretka je efikasna komunikacija i saradnja sa drugim sektorima na Kosovu, pošto se većina aktivnosti može realizovati uz angažovanje i doprinos srodnih sektora uključujući i privatni sektor. Odlučnost i politička volja su svakako preduslov.

1. UVOD

Zaštita životne sredine je jedno od prioriternih pitanja na globalnoj agendi u poslednjih 50 godina. Nastavljajući sa ovom alarmantnom situacijom, oštećenja i degradacija šuma su među glavnim uzrocima ove situacije i u centru su pažnje u međunarodnim raspravama. Danas je opšte poznato da šume pored svoje vitalne uloge u dobrobiti ljudi, kada se njima pravilno upravlja, uveliko doprinose prevenciji i ublažavanju klimatskih promena, zaštiti biodiverziteta i sprečavanju degradacije zemljišta.

Nakon intenzivne međunarodne debate o šumarstvu, UN su se 2007 godine dogovorile o pravno neobavezujućem instrumentu za šumarstvo (NBLI/PNOI) i nedavno pripremile Strateški plan za šumarstvo (UNSPF/SPUNŠ) za 2017-2030. Obezbeđivanjem globalnog okvira za delovanje na svim nivoima u cilju održivog upravljanja svim vrstama šuma i drvne građe van šuma, kao i zaustavljanjem uništenja i degradacije šuma, UNSPF/SPUNŠ postavlja 6 globalnih ciljeva za šume, povezanih sa 26 objektiva koji se treba postići do 2030 godine. Šumarstvo ima važnu ulogu, direktno ili indirektno, u svih 17 ciljeva održivog razvoja, manifestujući svoje osobenosti u maloj količini ugljenika i biološkoj osnovi koja omogućava taloženje ugljenika i pružanje ekološki prihvatljivih usluga.

Kosovo gura napred reformske procese za izgradnju moderne ekonomije. Jedan od važnih segmenata Vladinog programa je razvoj ruralnih područja i smanjenje siromaštva, što podiže očekivanja u pogledu povećanja prihoda seoskih domaćinstava i malih preduzeća, kao i održivosti opština. U tom kontekstu, ekonomske, socijalne i ekološke funkcije šuma su od velikog značaja za održivi razvoj Kosova i za poboljšanje kvaliteta života, posebno u ruralnim i planinskim oblastima. Na osnovu multifunkcionalnih funkcija šuma, Kosovo smatra šume kao deo svog nacionalnog bogatstva/nasleđa. Zakon o šumama navodi da su Kosovske šume nacionalni resurs i da se njima treba upravljati na takav način da se obezbede vredni prinosi, istovremeno štiteći biodiverzitet za dobrobit sadašnjih i budućih generacija.

Imajući skoro 45 procenata svog pošumljenog zemljišta i jedno od glavnih žarišta biodiverziteta u Evropi, Kosovo je napravilo važan korak u sektoru šumarstva pripremanjem i sprovođenjem Strategije razvoja šumarstva (SRŠ) 2010-2020. SRŠ je bio važan napor za izgradnju kapaciteta za rešavanje nepovoljnih uslova i okončanje trenutnih neodrživih praksi. Kako je ovo bio i odgovor na NLBI/PNOI, koji poziva zemlje da pripreme nacionalne programe šumarstva, SRŠ je potrebno obnoviti za period 2022-2030 na osnovu naučenih lekcija i novih mogućnosti.

U strateškom aspektu, u skladu sa nacionalnim razvojnim politikama i u skladu sa drugim srodnim sektorskim politikama i strategijama, Strategija sektora šumarstva 2022-2030 pripremljena je u skladu sa Strategijom EU-a za šumarstvo 2020, radi zaštite šumskih resursa Kosova i promovisanja njihovo održivo upravljanje. SRŠ 2022-2030 je strukturiran prema kriterijumima OUŠ koje je dogovorila Forest Europe. Ono uzima u obzir budući politički i socio-ekonomski scenario Kosova, kao i generisanje teorije promene koja opisuje njihove korake i veze koje će dovesti do planiranog rezultata.

2. METODOLOGIJA

Uz podršku projekta GCP/KOS/007/SWE koji sprovodi FAO, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja (MPŠRR) je preduzelo širok spektar aktivnosti koje se sastoje od brojnih participativnih studija i događaja za izradnje Strategija razvoja šumarstva (SRZ) 2022-2030. Razmatranje rodni aspekata, kao i lekcije izvučene iz evaluacije implementacije prethodnog SRZ-a, kao i potrebe najugroženijih aktera uzete su u obzir.

Pripreme aktivnosti su počele sa evaluacijom sprovođenja Strategije za razvoj šumarstva u Republici Kosovo 2010-2020 (SRZ 2010-2020). Tokom procesa, razmotreni su i analizirani postojeći pravni okvir, organizacione i upravljačke strukture šumarstva, izveštaji o napretku koji se odnose na sektor šumarstva, zelene knjige MPŠRR-a, kao i izveštaji KAŠ-a i OŠ-a. Održani su i razni sastanci sa nadležnim institucijama, resornim ministarstvima, nevladinim organizacijama i drugim zainteresovanim stranama.

U februaru 2021 godine MPŠRR je formiralo Međuministerialnu radnu grupu i radne podgrupe sastavljene od predstavnika ministarstava i ključnih organizacija za izradu SRŠ-a 2022-2030. Kroz SWOT analizu i uz podršku domaćih i međunarodnih eksperata, radne podgrupe su izradile izveštaje za identifikaciju strateških i specifičnih ciljeva, kao i predlagale konkretne akcije i projekte. Tokom čitavog procesa osigurano je da rodna pitanja budu u potpunosti uključena u analize, ciljeve i predložene projekte.

Rezultati rada podgrupa predstavljeni su i analizirani na zajedničkom sastanku radnih grupa i radionica za Zajednički pregled sektora šumarstva kako bi se razgovaralo o strukturi i sadržaju nacrtu SRŠ-a 2022-2030 i dali komentare i sugestije za poboljšanja.

Nakon intenzivnog rada i niza konsultacija, nacrt SRŠ-a 2022-2030, zajedno sa planom aktivnosti je predstavljen i razmatran predviđenim procedurama kao u Administrativno Upustvo br. 07/2018.

3. STANJE ŠUMA NA KOSOVU

3.1 POKRIVENOST ŠUMAMA I USLOVI

Šumska površina se definiše kao zemljište sa pokrivenošću krošnji većih od 10% i površinom većom od 0,5 ha sa drvećem koje u fazi zrelosti može dostići minimalnu visinu od 5 metara. Prema Nacionalnoj inventuri šuma (NIŠ), šumska površina Kosova je porasla za 5% između 2002-2012, dostigavši 481.000 ha (44,7% ukupne površine Kosova. U pogledu vlasništva, 62% šuma je u državnom vlasništvu, dok je ostatak u vlasništvu privatnih vlasnika. Pokrivenost šuma na Kosovu je veća nego u susednim zemljama (28% u Albaniji, 39% u Makedoniji, 40% u Crnoj Gori i 31% u Srbiji).

U šumama Kosova preovlađuju listopadne vrste drveća sa 93% (449.400 ha). Više od polovine šuma smatra se istodobnim (jednodobnim). Četinarske šume pokrivaju oko 5% šumske površine (23 800 ha). Ukupna stajaća zapremina je 40,5 miliona m³ (prečnik > 7 cm u visini grudnog koša) i ima stabilan trend. Oko 18,5 miliona m³ stajaće zapremine nalazi se u bukovim šumama (*Fagus sp.*), a zatim u hrastovim šumama sa preko 9 miliona m³. Prosečna stajaća zapremina po hektaru šuma na Kosovu je 84 m³ (Evropski prosek: 104 m³/ha). Ukupne zalihe ugljenika se procenjuju na preko 24 miliona tona. Šume izdanaka pokrivaju 84% ukupne šumske površine i njime se uglavnom upravlja kratkim rotacijama za proizvodnju drveta za grejanje i druge potrebe domaćinstva.

Sve jedinice za upravljanje šumama (JUŠ) nemaju planove upravljanja. Planovima upravljanja obuhvaćeno je oko 82% javnih šuma. Privatni vlasnici šuma trenutno ne pripremaju planove upravljanja za svoje šume. Prosečna veličina privatnih šuma je oko 1,4 ha.

3.2 ZDRAVLJE I VITALNOST ŠUMA

Podaci najnovijeg NIŠ-a pokazuju da je ukupno 58.200 ha šuma negativno pogođeno biotičkim i abiotičkim faktorima, od čega je oštećeno 5,8 miliona m³. Insekti i bolesti uzrok su štete na 14.600 ha ovog područja. Šumski požari oštetili su 12.200 ha, dok je stoka na ispaši još 1.800 ha. Štetu takođe izazivaju različiti faktori kao što su suša i mraz i drugi abiotički faktori. Nezakonita seča u komercijalne svrhe jedan je od najvažnijih uzroka oštećenja šuma. Siromašni građani koji žive u blizini šuma seku drveće da bi preživeli. Prema poslednje nacionalne inventure šuma, 40% javnih šuma i 29% privatnih šuma na Kosovu su žrtve nekontrolisanih aktivnosti ili nelegalne seče. Velike količine šumskog otpada često ostaju u šumi nakon seče, što dovodi do gubitka vlakana, oštećenja od napada insekata i povećanog rizika od šumskih požara.

Uzrok požara i šteta u šumama je uglavnom zbog paljenja poljoprivrednih površina nakon žetve ili pašnjaka od strane farmera i stočara. Nepažnja tokom kampovanja i izleta je još jedan važan uzrok šumskih požara. U 2020 godini u požarima je oštećeno oko 2404 ha šuma. Jasno je da je potrebna bolja koordinacija i saradnja između KAŠ-a i lokalnih vlasti da bi se podigla svest celog društva.

Kvalitet i produktivnost postojećih šuma ostaju izuzetno zabrinjavajući zbog tekuće degradacije. Erozijska zemljišta je rasprostranjena u planinskim predelima sa izraženim signalima uništenja šuma.

3.3 ŽIVOTNA SREDINA I BIODIVERZITET

Sa mnogim endemskim i retkim vrstama flore i faune, Kosovo je jedna od zemalja sa bogatim biodiverzitetom u Evropi. U poslednjoj deceniji učinjeno je mnogo aranžmana u vezi sa proglašenjem zaštićenih područja. Međutim, problemi su prisutni, posebno oni zbog niskih finansijskih i tehničkih

kapaciteta. Informacije o biodiverzitetu potiču iz odvojenih studija koje su sproveli različiti subjekti. Postoji nedostatak funkcionalnog informacionog sistema zasnovanog na sveobuhvatnim bazama podataka, što otežava pravilno upravljanje biodiverzitetom na Kosovu.

Istraživanja su pokazala da od 13 endemičnih biljnih vrsta i 200 drugih biljnih vrsta koja rastu u Regionu Balkana oko 24 vrste su ugrožene ljudskim aktivnostima. Postoji i 46 vrsta sisara od regionalnog i globalnog značaja. Kao rezultat krčenja močvara i zagađenja i degradacije reka, neke vrste ptica močvarica su se već izgubile.

Najveći deo šumskog područja na Kosovu sastoji se od mešovitih šumskih sastojina (21% šumske površine se sastoji od 4-5 različitih vrsta drveća) Oko 85% šuma se vegetativno obnavlja kroz izdanke panjeva. Oko 0,5% se regeneriše kroz seme i samo 1% šuma je klasifikovano kao devičanske (neistražene) šume. U jugoistočnoj Evropi prosečna cifra šuma koje je napravio čovek je 6%. Stopa pošumljavanja je takođe mnogo niža nego u susednim zemljama za 1%.

Neautohtone vrste, koje predstavljaju pretnju prirodnim šumama Kosova, pokrivaju 0,6% šuma. Glavna vrsta je Akacia/bagrem poreklom iz jugoistočnih dela SAD-a, koji je prvo donet u Evropu, a zatim na Kosovo, kako bi se kontrolisala erozija. Bagrem pokrije 2400 ha i zajedno sa Laršijem i Pseudocugom, ukupna površina sa neautohtonim vrstama iznosi oko 3200 ha.

Prosečna zapremina suvog drveća je 3,6 m³ po hektaru, što je mnogo niže od proseka evropskih zemalja. Ovo se može objasniti intenzivnim prikupljanjem drveta kao grejnog materijala iz kosovskih šuma. Uprkos toga, velika količina šumskog otpada uzrokovanog legalnom, nelegalnom sečom i oštećenjem šuma od abiotičkih faktora ostaje neiskorišćen u šumama što uzrokuje proizvodnju velikih količina ugljenika (C), bolesti i insekata kao i šumske požare. Uklanjanje šumskog otpada i njihovo korišćenje će uticati na proizvodnju obnovljive energije i postepeno uklanjanje fosilnih goriva i dekarbonizaciju privrede na Kosovu kao ispunjenje cilja Komisije za uklanjanje ugljenika, ali se treba koristiti na održivom načinu.

Takođe, veliki procenat šumskog pokrivača na Kosovu utiče na apsorpciju velikih količina ugljenika (C) i oslobađanje kiseonika (O₂) što utiče na preventivne mere i ublažavanje efekata klimatskih promena i efekta staklene bašte (GGH). Veoma funkcionalno i održivo upravljanje prirodnim resursima poboljšaće naše uslove života i održavanje zdrave životne sredine, otvaranje novih radnih mesta i obezbeđivanje održivih izvora energije.

Na Kosovu, dva šumska masiva su proglašena nacionalnim parkovima od strane vlade: Sharri/Šar na jugu Kosova i Bjeshkët e Nemuna/Proklete planine na zapadu Kosova. Oba nacionalna parka se nalaze u šumovitim predelima na velikoj nadmorskoj visini. Do sada je samo Nacionalni park Sharri/Šar definisan i klasifikovan u zonama prema ciljevima upravljanja. Većina četinarskih i mešovitih šuma četinarara (oko 90%) nalazi se u granicama nacionalnih parkova.

3.4 ŠUMSKA PROIZVODNJA

Prema rezultatima NIŠ-a, održiva godišnja seča se procenjuje na 1,45 miliona m³, sa oko 630 000 m³ u visokokvalitetnim šumama i 815 000 m³ u šumama niskog kvaliteta. Međutim, trenutno godišnja seča drvne građe dostiže 1,6 miliona m³, što je za oko 1/4 više od preporučenog i dugoročnog nivoa. Štaviše, trenutno se seče samo 10-15% obima šuma prema postojećim propisima, što znači da MPŠRR - Kosovska agencija za šume koristi oko 200.000 m³ godišnje. Glavni razlozi za to su nezaustavljiva bespravna seča i

neformalne šumske aktivnosti, fragmentirane i male parcele privatnih šuma (u proseku jedan/dva hektara), kao i niska stopa sprovođenja planova upravljanja šumama.

Iako kosovske šume predstavljaju važan izvor ekonomskog potencijala, sadašnje prakse ne obezbeđuju značajne prihode za privredu zemlje. Loša primena zakona i neefektivno i neefikasno upravljanje dovode do gubitka ekonomske efikasnosti, što bi inače doprinelo lokalnoj ekonomiji i poboljšalo održivi život. Takođe, neregulisano korišćenje šumskih resursa dovodi do uništenja šuma, što ima ozbiljne negativne posledice po životnu sredinu i lokalnu i nacionalnu privredu.

Zbog svog geografskog položaja, konfiguracije reljefa, geološkog i pedološkog sastava, kao i klimatskih uslova, Kosovo ima bogatu floru sa velikim brojem endemičnih i stenoendemičnih biljaka. Rečne klisure posebno pružaju staništa za reliktnne vrste i endemske relikvije. Na osnovu sporadičnih inventara vršenih od akademskih krugova, do sada su identifikovane 84 vrste od komercijalnog značaja sa 29.000 tona sušenih sirovina.

NDŠP (šumske plodove, pečurke i lekovito i aromatično bilje) mogu biti od značajnog ekonomskog značaja za seosko stanovništvo. Na Kosovu upotreba ovih vrsta proizvoda i usluga nije dobro organizovana. Glavni razlog za ovaj nedostatak je ograničen razvoj pratećeg zakonodavstva.

Nema dovoljno podataka da bi se sažeto ocenio doprinos sektora šumarstva nacionalnoj privredi, često se dešava da postojeći podaci potcenjuju ovaj doprinos. Iako su neformalne aktivnosti poput sakupljanja drveta kao grejnog materijala izuzetno važne za život stanovnika ruralnih područja, podaci u slučaju Kosova nisu dovoljno pouzdani. Statistika o zaposlenosti, proizvodima sa dodatom vrednošću i ravnoteži ponude i potražnje za drvnim proizvodima iz javnih i privatnih šuma ne vodi se sistematski.

Na osnovu studija i distribuiranih izveštaja različitih projekata, može se doći do sledećeg zaključka:

Šumarstvo na Kosovu trenutno zapošljava samo oko 2% ukupne radne snage. Formalna i neformalna zaposlenost u poslovima eksploatacije šuma kreće se između 2500-3000 radnih mesta. Državne institucije koje se odnose na šume zapošljavaju 288 lica, od kojih je 48 žena. Drvoprerađivačka industrija doprinosi zapošljavanju sa većim procentom. Na Kosovu postoji 1778 preduzeća sa proizvodima od drveta i nameštaja, koja su uglavnom mikro preduzeća sa manje od 10 zaposlenih. Ukupan broj zaposlenih u drvnoj industriji procenjuje se na oko 5000-6000 zaposlenih. Broj sakupljača nedrvnih šumskih proizvoda (NDŠP) procenjuje se na 11.400-20.000 sa oko 100 kultivatora, 30-40 sabirnih centara i 10 prerađivača.

Doprinos šumarstva u BDP-u iznosi oko 1%, a vrednost drvne proizvodnje kreće se između 24-48 miliona €, a finalne drvoprerađivačke industrije između 40-50 miliona €. Ne postoje zvanični podaci o NDŠP-u.

Izvoz proizvoda od drveta iznosio je ukupno 28,6 miliona € u 2019 godini, što predstavlja 7,5% ukupnog izvoza. Izvoz NDŠP-a se procenjuje na oko 16,6 miliona €. Odnos izvoza i uvoza je 1:7, u odnosu na 1:29 u 2012 godini.

Ukupan godišnji budžet koji se izdvaja za sektor šumarstva je stabilan u poslednjih 5 godina sa 2,2 miliona €. Prihodi od sektora šumarstva su neznatno porasli u istom periodu, dostigavši 1,9 miliona € u 2019 godini, što je više od ukupnih rashoda za 0,5 miliona €.

3.5 POLITIKE, ZAKONODAVSTVO I INSTITUCIONALNI OKVIR

POLITIKE I STRATEGIJE

Vlada Kosova prepoznaje značaj šuma i sektora prerade drveta, i naglašava potrebu da se obezbedi održivo upravljanje šumama kao vitalna prilika da se obezbedi održivo snabdevanje drvnim materijalom koji se može koristiti za grejanje i industrijske svrhe. Vlada podvlači teške posledice oštećenja, degradacije i dezertifikacije šuma, šumskog zemljišta i biodiverziteta, istovremeno naglašavajući značaj šuma u sprečavanju i ublažavanju klimatskih promena.

Kosovo je u procesu izrade nove Nacionalne Razvojne Strategije (NRS). Postojeća NRS (2016-2021) bila je novi pristup razvojnim politikama. Ona se bavila svim faktorima koji su ograničavali ekonomski rast i životni standard. Strategija je takođe istakla potrebu da se integrišu postojeće politike i strategije različitih sektora. Ovo bi moglo dovesti ne samo do koherentne akcije, već i do identifikacije prioriteta zemlje. Zasnovan na četiri stuba – ljudski kapital; vladavina prava i dobro upravljanje; razvoj konkurentnih industrija; i razvoj infrastrukture – NRS je zadužila sektor šumarstva da obezbedi održivo korišćenje Kosovskih šuma, kao i da spreči njihovu degradaciju.

Održivo i predvidljivo snabdevanje drvetom i nedrvinim proizvodima za industriju Kosova se takođe se adresirala u skladu sa pristupom ekosistema. NRS je jasno pokazala da krčenje šuma može imati značajne negativne ekonomske i socijalne uticaje pored oštećenja ekosistema. Velika potražnja za drvetom i eksploatacioni pritisak, kao i bespravna seča su istaknuti kao jedan od glavnih uzroka štete, degradacije do krčenja šuma. NRS je takođe identifikovala nedostatak odgovarajućih planova upravljanja šumama kao pitanje za zabrinutost. Kao glavne prepreke identifikovani su i nedovoljni kapaciteti institucija održivog upravljanja šumskim resursima.

Strategija razvoja šumarstva 2022-2030 usklađena je sa planiranim aktivnostima NRS-a, strategijama razvoja i programima resornih ministarstava, kao i sa evropskim pravnim okvirom i međunarodnim sporazumima koji se odnose na visokofunkcionalno upravljanje šumama.

Program Vlade Republike Kosovo 2020-2023 predviđa pošumljavanje golih šumskih površina, oštećenih šumskih površina i degradiranih šuma i zahteva preventivne mere i zakonske i institucionalne promene koje omogućavaju racionalno korišćenje šuma i jačaju kapacitete Agencije za šume Kosova.

Srednjoročni okvir rashoda (SOR) daje prioritet zaštiti šumskih resursa i naglašava hitnost pošumljavanja u novim područjima. SOR naglašava da za ekološke, ekonomske i društvene svrhe, potrebno je stvoriti odgovarajuće okruženje kroz pregled i izmene postojećeg zakonodavstva u šumarstvu.

Takođe su pripremljeni Nacionalni program pošumljavanja i ponovnog pošumljavanja Kosova (NPPPP) 2018-2027 i Nacionalni program zdravlja šuma (NPZŠ) 2018-2027. NPPPP je imao za cilj da poveća kosovske šume za 5%, ali je ocenjen kao preambiciozan i teško izvodljiv program. U međuvremenu, NPZŠ je imao za cilj poboljšanje zdravlja šuma, ali njegova implementacija ostaje izazov za odgovorne institucije upravljanja i upravljanja šumama zbog nedostatka ljudskih kapaciteta i finansijskih resursa.

Strategija za klimatske promene (SKN) 2019-2028 navodi da pod teškim teretom ekoloških problema nagomilanih tokom decenija, Kosovo nastoji da restrukturira sektor poljoprivrede i šumarstva za održiv ekonomski razvoj zasnovan na Evropskim standardima. Korišćenje prirodnih resursa, velika gustina naseljenosti, nekontrolisana gradnja na poljoprivrednim zemljištima, nekontrolisano korišćenje šuma,

bespravna seča, privredne i industrijske aktivnosti, eksploatacija rudnika (kamenoloma) i prerađivačka industrija su glavni uzroci degradacije životne sredine.

Plan poljoprivrede i ruralnog razvoja (PPRR) je izgrađen na 4 stuba: konkurentnost; poboljšanje životne sredine i korišćenja zemljišta; ruralna diversifikacija i kvalitet ruralnog života i strategije lokalnog razvoja zasnovane na zajednici. Njegova ukupna vizija bila je "da na uravnotežen način doprinese ekonomskom, ekološkom, socijalnom i kulturnom blagostanju ruralnih područja i Kosova u celini, kroz delotvorna i profitabilna partnerstva između privatnog sektora, centralne/opštinske vlade i lokalnih zajednice u okviru Evropskog konteksta". Unapređenje upravljanja prirodnim resursima daje se visoki prioritet. U okviru Mere 5 Poglavlja 4, razvoj šumarstva i pošumljavanje se pominju kao alternative za korišćenje poljoprivrednog zemljišta. U planu se navodi da je šumarstvo važna privredna delatnost u planinskim predelima i da može da obezbedi dugoročne mogućnosti zapošljavanja. Privatno šumarstvo je istaknuto kao nerazvijeno. PPRR podržava održivo korišćenje ekonomskih, ekoloških i društvenih funkcija šuma. Poseban akcenat je stavljen na pošumljavanje napuštenih poljoprivrednih površina i neplodnih za poljoprivredne kulture. PPRR je takođe posvećen pružanju pomoći sistemima pošumljavanja i agrošumarstva, posebno u oblastima *Natura 2000*.

Nacionalni akcioni plan za obnovljivu energiju (NAPOE, 2011-2020) pozivao se na Strategiju razvoja šumarstva (SRŠ, 2010-2020) kada izjavi da posebno u ruralnim područjima drvo ostaje najvažniji izvor energije za grejanje. Strategija utvrđuje specifične mere za promovisanje korišćenja energije iz biomase. Ona procenjuje da se iz biomase (šumskog otpada) godišnje može proizvesti 120 GWh energije, uz zabrinutost da je realizacija ovakvih projekata otežana pre svega zbog troškova.

ZAKONODAVSTVO

Delatnost šumarstva se obavlja u skladu sa Zakonom br. 2003/3 o šumama (14.10.2004), dok je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja u procesu izrade novog zakona o šumama. Postoji 45 podzakonskih akata (administrativnih uputstava) koji se odnose na šumarstvo i lovstvo i neki od njih su izmenjeni i dopunjeni jednom ili dva puta. Pored Ustava i Zakona o šumama, postoji oko 13 zakona koji se direktno ili indirektno odnose na šume.

Na osnovu rezultata ankete sprovedene u okviru studije o uspostavljanju polazišta i indikatora za zakonitost korišćenja šuma, većina institucija smatra da Zakon o šumama nije dovoljno jasan i da ga treba menjati. Tokom diskusija, posebna pažnja je posvećena podeli odgovornosti i mandata između lokalnih vlasti (opština) i institucija na centralnom nivou. Takođe se smatra da je Zakon o šumama u suprotnosti sa mnogim drugim zakonima i administrativnim uputstvima. Shodno tome, Zakon o šumama mogao bi se samo delimično primeniti.

Kosovo je tokom godina ulagala značajne napore da učestvuje u regionalnim i međunarodnim inicijativama i konvencijama u vezi sa biodiverzitetom i zaštitom životne sredine, ali je ovaj proces stalno bio pun političkih problema. Kosovo je postala saradnički član Evropske agencije za životnu sredinu (EEA) zajedno sa pet drugih ekonomija JIE-a koje nisu članice EU-a. Iz političkih razloga, Kosovo još uvek nije ratifikovala nijedan od međunarodnih sporazuma u oblasti biodiverziteta i/ili životne sredine.

INSTITUCIJE

Kosovska agencija za šume (KAŠ) u okviru MPŠRR je odgovorna za administraciju i upravljanje javnim šumama i šumskim zemljištem i kontrolu upravljanja privatnim šumama i šumskim zemljištem, uključujući sakupljanje nedrvenih šumskih proizvoda. Na osnovu Zakona o lovstvu, KAŠ je takođe

delimično odgovorna za lovstvo i upravljanje divljim životinjama. Odeljenje za šumarstvo u okviru MPŠRR je odgovorno za politike i strategije sektora šumarstva. MSPPI preko Direkcije Nacionalnog parka „Šarri“ i Direkcije Nacionalnog parka „Bjeshket e nemuna/Proklete planine“ odgovorno je za upravljanje dva nacionalna parka na Kosovu. Oni takođe sporadično prikupljaju informacije o biodiverzitetu i ekosistemima na terenu. Inspekcija za zaštitu životne sredine je odgovorna za inspekciju zaštite prirode, dok Inspektorat za šumarstvo i lovstvo u okviru KAŠ-a nadgleda održivo upravljanje šumama, upravljanje divljim životinjama i prikupljanje nedravnih šumskih proizvoda.

Prema izveštaju Ministarstva finansija, ukupan broj zaposlenih u sektoru šumarstva je 162 (155 u KAŠ i 7 u OŠ u MPŠRR), dok je broj zaposlenih na opštinskom nivou 194. Nekim opštinama nedostaje osoblje u ovom sektoru. Što se tiče obuke osoblja, prijavljeno je da nije održano dovoljno obuka u poslednjih 5 godina, pri čemu su samo 3 opštine izjavile da su održale vrlo malo obuka. Nacionalno udruženje privatnih šumovlasnika (NUPŠV) organizovalo je 12 obuka o korišćenju šuma i 146 na druge teme.

Opštine imaju ograničen kapacitet šumarskog osoblja (4 inženjera, 35 tehničara, 205 šumara). Obeshrabrivanje zarada, loši uslovi rada, kao i nedostatak opreme i vozila su među problemima koji ometaju šumske aktivnosti na terenu.

Zakonska definicija šuma kao nacionalnog resursa od opšteg interesa diktira saradnju i koordinaciju mnogih zainteresovanih strana, institucija centralne i opštinske vlasti, kao i nevladinih udruženja.

Glavni akteri su:

VLADINE INSTITUCIJE

- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja (MPŠRR)
- Kosovska agencija za šume (KAŠ)
- Departament za šumarstvo (DŠ)
- Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija (MONTI);
- Ministarstvo sredine, prostornog planiranja i infrastrukture (MSPPI);
- Ministarstvo industrije, Preduzetništva i trgovine i (MIPT);
- Kosovska agencija za privatizaciju (KAP);
- Ministarstvo finansija, rada i transfera
- Opštine.

NEVLADINE INSTITUCIJE

- Udruženje prerađivača drveta Kosova (APDK);
- Nacionalno udruženje privatnih šumovlasnika (NUPŠV);
- Privredna komora Kosova (PKK).

SWOT ANALIZA

SWOT analiza sektora šumarstva na Kosovu, kao što je prikazano u nastavku, jasno pokazuje veličinu trenutnih problema i izazova. Institucionalni kapaciteti su najistaknutiji što se tiče tehničkih i finansijskih aspekata. Postojeći zakonski okvir i institucionalna organizacija su među prednostima sektora, iako se pravni okvir smatra slabim u određenim oblastima. Jedno od najvažnijih pitanja je trenutna praksa korišćenja drveta koja donosi ogromne ekonomske gubitke. Prema analizi, ukoliko se obezbede uslovi za održivu proizvodnju drveta, situacija će se sigurno promeniti u korist nacionalne privrede.

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Strateški značaj šuma (nacionalni resursi) • Postojanje strateškog i pravnog okvira, kao i administrativnih i upravljačkih struktura; • Nacionalni program za pošumljavanje i ponovno pošumljavanje 2018-2027 i • Nacionalni program zdravlja šuma • Bogat biodiverzitet • Postojanje Instituta Šumarstva u Peći. • Povoljan procenat šumskog zemljišta u privatnom vlasništvu • Šume u nacionalnim parkovima predstavljaju izuzetno značajna područja za razvoj i unapređenje naučnoistraživačke delatnosti • Početak korišćenja drvene biomase kao obnovljivi izvor energije 	<ul style="list-style-type: none"> • Velika količina tehničkog drveta se koristi za grejanje • Nedostatak mladih stručnjaka i motivisanih kadrova u Upravi za šume i preduzećima zbog nestimulativnih zarada i malog broja studenata šumarstva • Nedostatak javne i političke podrške sektoru šumarstva • Mali (skromni) budžet za ceo sektor • Podela nadležnosti u odnosu na postojeće profesionalne mogućnosti • Neadekvatan uspeh pošumljavanja • Slab pravni okvir za davanje na zakup šumskog zemljišta i promene namene šuma • Loša šumska infrastruktura i nedostatak održavanja • Ograničeni kapaciteti privatnog sektora za pružanje profesionalnih usluga u šumarstvu • Neuključivanje sektora šumarstva u mere podrške - (subvencije i grantove, mera 202 uspostavljanje i zaštita šuma kroz IPARD) • Neosnivanje fonda za obnovu šuma • Nedostatak inventara za divlje životinje kao i ažuriranje inventara za lekovito i aromatično bilje • Nedovoljna sredstva za obrazovanje i istraživanje o pitanjima životne sredine • Nedostatak šumarskih modula u Regionalnim centrima za obuku, u okviru Zavoda za zapošljavanje. • Nefunkcionisanje laboratorije u institutu (nedostatak stručnog kadra za primenjena istraživanja u šumarstvu). • Korišćenje šuma samo uz kratkoročne ugovore od godinu dana putem tendera, nesprovođenja koncesija i drugih oblika dugoročnog i održivog korišćenja šuma • Nedostatak katastra šuma; • Nedostatak savetodavnih usluga za vlasnike privatnih šuma u šumarstvu; • Nedostatak koordinacije između institucijama za upravljanje šumama u nacionalnim parkovima • Loš kvalitet obrazovanja u šumarstvu / nesprovođenje praktične obuke na radnom mestu • Nedostatak šumarskih stručnjaka (šumarskih inženjera i tehničara, posebno žena profesionalaca u ovoj oblasti), teški uslovi rada, niske plate i nedostatak podsticaja; • Nerazvijenost drvene industrije i nedostatak koordinacije između primarne proizvodnje i drvoprerađivačke industrije; • Problemi u gazdovanju šumama u opštinama Leposavić, Potok i Zvečan;
MOGUĆNOSTI	PRETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje ekonomske, socijalne i ekološke vrednosti u slučaju visoko funkcionalnog upravljanja šumama • Povećanje mogućnosti zapošljavanja 	<ul style="list-style-type: none"> • Kontinuirano oštećenje šuma bespravnom sečom, biotičkim i abiotičkim faktorima • Primena neprofesionalne vrste seče prema vrstama šuma

<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje učešća u BDP-u • Obezbeđivanje semenskog i sadnog reproduktivnog materijala iz šuma autohtonog porekla; • Povećanje pravilne zakonite seče i težiti ka zadovoljavanju potreba lokalnog stanovništva; • Razvoj ruralnih područja pri primeni višenamenskog korišćenja šumskih resursa; • Proširenje šumskih površina kroz pošumljavanje; • Poboljšanje situacije u degradiranim šumama (ponovno pošumljavanje); • Korišćenje drvene biomase za proizvodnju obnovljive energije; • Povećanje proizvodnog potencijala šuma; • Sertifikacija šuma prema međunarodnim standardima; • Povećanje efikasnosti i profesionalizma u upravljanju šumama kroz reformu institucija nadležnih za upravljanje i administraciju • Izgradnja kapaciteta privatnog sektora (licenciranje i standardizacija); • Razvoj/jačanje javno-privatnog partnerstva; • Organizacija tržišta; • Organizacija legalnih tržišta za drvo i drvene proizvode; • Formiranje odeljenja za pružanje usluga u privatnim šumama; • Podsticanje žena da postanu deo šumskih organizacionih struktura putem rodno osetljivih konkursa (uključujući sprovođenje afirmativnih mera); • Ažuriranje određivanja šumskih taksu za korišćenje šumskog zemljišta i naknade štete. 	<ul style="list-style-type: none"> • Uticaj klimatskih promena • Oštećenje šumskog zemljišta, pejzaža, izazivanje erozije, • Zagađenje vazduha, vodnih resursa i vodotoka • Zagađenje šumskih ekosistema odlaganjem otpada • Uzurpacija šuma i šumskog zemljišta • Kontinuirano korišćenje privatnih šuma bez PU-a • Dominacija konzervatorskog pristupa i neusaglašenost sa potrebama zajednice oko i na teritoriji parkova; • Uvođenje invazivnih vrsta; • Gubitak genetske baze kroz kupovinu semena u inostranstvu; • Oštećenja šuma od biotičkih i abiotičkih faktora • Nedovoljnost budžeta za realizaciju projekata razvoja sektora; • Nedostatak adekvatne kontrole i praćenja od prekomerne upotrebe koja vodi do rizika izumiranja određenih vrsta; • Degradacija životne sredine i šumskih površina • Migracije mladih iz ruralnih sredina; • Predrasuda da je rad u šumama muški posao i nesposobnost žena da se uključe; • Uzurpacija šumskog zemljišta i promena namene. • Prisustvo šumskih požara, nedostatak meliorativnih mera.
--	--

4. CILJEVI I OBJEKTIVI

POLITIČKE IZJAVE

Svesni tekućih globalnih ekoloških izazova u smislu klimatskih promena, gubitka diverziteta i degradacije zemljišta, i da održivo upravljanje šumama igra ključnu ulogu u rešavanju ovih izazova.

Podsećajući da će u skladu sa pravno neobavezujućim instrumentom o šumarstvu i Strateškim planom UN-a za šumarstvo, Strategija sektora šumarstva Kosova takođe će doprineti postizanju Ciljeva održivog razvoja,

S obzirom na to da će Strategija EU za šumarstvo usvojena 2021 godine maksimizirati doprinos šumarstva u postizanju ugljenično neutralne Evrope,

Prepoznajući značaj šuma i sektora prerade drveta, kao i potrebu da se obezbedi održivo upravljanje šumama kao osnovna prilika da se obezbedi održivo snabdevanje drvetom za grejanje i industrijske svrhe,

Prepoznajući takođe da šume na Kosovu imaju potencijal da u velikoj meri doprinesu dobrobiti ruralnih stanovnika kroz obezbeđivanje zapošljavanja i aktivnosti koje stvaraju prihod,

Svesni značaja zaštite šuma za održiv i zdrav ekosistem,

S obzirom da potencijal šumskih resursa nije u potpunosti iskorišćen zbog ograničene dostupnosti odgovarajuće tehnologije i obučenog kadra, slabosti u organizacionim strukturama i implementaciji zakonske regulative koja se odnosi na zaštitu i upravljanje,

Izražavajući zabrinutost da su privatne šume previše fragmentirane da bi se efikasno koristile i da još nije rešeno pitanje starih državnih preduzeća,

Podsjećajući da bi postojeći pravni okvir i modeli upravljanja trebalo da obuhvate predložene aktivnosti Strategije, te su potrebne reforme u određenim oblastima,

Ponovo potvrđujući da je akcioni plan strategije dinamičan po prirodi i da će se revidirati i ažurirati svake tri godine kako bi pružio širi obim zasnovan na razvijenim kapacitetima i rezultatima praćenja i procenjivanja njegove implementacije,

PRINCIPI

Sprovođenje Strategije za sektor šumarstva na Kosovu biće u skladu sa razvojnim ciljevima, politikama, strategijama i nacionalnim zakonodavstvom. Sprovođenje se po principima jačanja međusektorske saradnje, obezbeđivanja učešća zainteresovanih strana, očuvanja kulturnog i tradicionalnog nasleđa, kao i usaglašavanja sa međunarodnim obavezama u oblasti šumarstva.

RODNA PITANJA

Strategija će se fokusirati na podsticanje rodne ravnopravnosti gde je glavni cilj pružanje jednakih mogućnosti za žene i muškarce u aktivnostima koje se odnose na omogućavanje održivog upravljanja šumama i sanaciju degradiranih predela Kosova. Ovo zahteva puno učešće žena na svim nivoima u kreiranju i implementaciji politika očuvanja i obnove ekosistema.

CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA (COR)

Ova SRŠ će obezbediti okvir za doprinose u vezi sa šumama implementaciji Agende za održivi razvoj do 2030 godine i postizanju većine ciljeva održivog razvoja (COR). SRŠ ima za cilj da doprinese održivom upravljanju šumskim resursima u zemlji jačanjem povoljnog okruženja za sektor šumarstva, uvođenjem

višenamenskog planiranja upravljanja šumama, obnavljanjem degradiranih šumskih zemljišta i merama zaštite šuma. Ovi ciljevi će imati direktan doprinos SOR-u 15-Život na Zemlji (15.2 "Do 2020 godine promovisati implementaciju održivog upravljanja svim šumskim vrstama, zaustaviti seču šuma, obnoviti degradirane šume i značajno povećati pošumljavanje i ponovno pošumljavanje (P/PP) na globalnom nivou") kao i za druge bitne svrhe; 6-Čista voda i kanalizacija, 7-Pristupačna i čista energija, 8-Pristojan rad i ekonomski rast, 12-Potrošnja i odgovorna proizvodnja, 13-Klimatska akcija. SRŠ takođe podržava COR; 1-Bez siromaštva, 4-Kvalitetno obrazovanje, 5-Rodna ravnopravnost, 9-Industrija, inovacije i infrastruktura i 11-Održivi gradovi i zajednice.

OPŠTI CILJ

Opšti cilj ove strategije je očuvanje i povećanje vrednosti i potencijala šumskih resursa sa ciljem povećanja njihovog doprinosa nacionalnoj ekonomiji, uvek kroz primenu održivog i visokofunkcionalnog upravljanja šumama.

Da bi se postigao ovaj cilj, prioritete koje treba preduzeti su sledeći:

- Sprečavanje bespravne seče;
- Zaštita šuma i šumskog zemljišta od drugih nezakonitih intervencija;
- Zaštita zdravlja i vitalnosti šuma od abiotskih biotičkih faktora;
- Povećanje šumske površine kroz pošumljavanje, ponovno pošumljavanje i prirodnu regeneraciju uključujući pošumljavanje degradiranih zemljišta, napuštenih zemljišta i pošumljavanje degradiranih šuma;
- Povećanje vrednosti i produktivnosti šuma kroz višenamensko korišćenje ukupnog proizvodnog potencijala drveta, nedrvnih šumskih proizvoda i drugih funkcija i aspekata šuma;
- Unapređenje organizacionih struktura i jačanje kapaciteta ljudskih resursa za transparentno upravljanje i višenamensko upravljanje šumama
- Digitalizacija podataka o šumama i funkcionisanje Kosovskog šumarskog informacionog sistema
- Povećanje i održavanje optimalnog kvaliteta i gustine šumskih puteva, kao i prateće infrastrukture
- Unapređenje i povećanje međuinstitucionalne, regionalne i međunarodne saradnje, i članstva u relevantnim mrežama i organizacijama.
- Uključenje šumarstvo u vladine šeme podrške i razvijanje saradnje sa finansijskim institucijama i javnošću
- Podsticanje razvoja udruženja vlasnika privatnih šuma, prerađivača, sakupljača i korisnika u cilju jačanja njihovih kapaciteta za sprovođenje održivog upravljanja šumama.

Da bi se postigao opšti cilj politike, identifikovano je 5 strateških ciljeva za narednih deset godina:

STRATEŠKI OBJEKTIV 1: UNAPREĐENJE STANJA ŠUMSKIH RESURSA

Šumski resursi će se održavati i unapređivati kako bi doprineli ekološkom, ekonomskom i društvenom razvoju Kosova.

POSEBNI OBJEKTIV 1.1: UNAPREĐENJE AŽURIRANJE PRAVNOG OKVIRA ZA ŠUMARSTVO

Nedovoljna primena zakona, podzakonskih akata, strategija i programa uglavnom je posledica preklapanja nadležnosti i sukoba u određenim slučajevima. Pored toga, postoji praznina u zakonodavstvu o pitanjima vezanim za šumarstvo, kao što su status bivših društvenih preduzeća za šumarstvo, komasacija šumskog zemljišta i kategorizacija šumskog pejzaža. Zbog toga postoji hitna potreba da se poboljša pravni okvir šumarstva. Zdravi i održivi zakoni i podzakonski akti će pomoći u poboljšanju rešenja za upravljanje šumama i probleme zaštite šumskih resursa

POSEBNI OBJEKTIV 1.2: JAVNE ŠUME UPRAVLJAJU SE DUGOROCNIM PLANOVIMA GAZDOVANJA

S obzirom na složenost šumskih resursa sa mnogim interaktivnim biološkim procesima, plan upravljanja šumama je od vitalnog značaja za održivo upravljanje šumama balansirajući i održavajući ekonomske, ekološke i društvene funkcije. Za većinu evropskih šuma postoje planovi upravljanja različitih modaliteta. Novi tehnološki razvoj nudi nove mogućnosti za sveobuhvatnije planove upravljanja. Novi pristup zasnovan na ekosistemu predviđa integrisane višenamenske planove upravljanja gde su mnoge klase upravljanja za specifične namene planirane kao međusobno povezani moduli. Pošto izdanačke šume preovlađuju na Kosovu, treba se fokusirati na pojednostavljene planove upravljanja niskim javnim i privatnim šumama. Procesu planiranja upravljanja prethodiće konsultacije sa lokalnim zainteresovanim stranama, što će olakšati participativno planiranje šumskih resursa. Kosovo takođe treba da razvije i testira planove integrisanog upravljanja šumama na nekoliko pilot tačaka, što će pripremiti put za budući sistem planiranja upravljanja šumama.

POSEBNI OBJEKTIV 1.3: PODACI O ŠUMSKIM RESURSIMA AŽURIRANI I DOSTUPNI

Nacionalna inventura šuma je potrebna iz više razloga. Pružanje tačnih informacija o području rasprostranjenosti, sastavu i stanju šuma, kao i njihovom trendu tokom vremena, pomaže kreatorima politike u razvoju i praćenju održivog upravljanja šumama. Nacionalna inventura šuma je takođe važna baza podataka za ispunjavanje međunarodnih obaveza Kosova u vezi sa izveštavanjem. Najnovija nacionalna inventura šuma koja je sprovedena 2012/2013 na Kosovu trebalo bi da bude ažurirana 2022 godine.

POSEBNI OBJEKTIV 1.4: USTANOVLJANJE OSNOVE KATASTARSKIH PODATAKA ŠUMSKOG ZEMLJIŠTA

Mnogi imovinski sukobi i katastarski problemi ometaju pravilno upravljanje šumskim resursima. Postoje i prepreke u procesu komasacije šumskog zemljišta. Pojašnjenje pitanja vezanih za vlasništvo i razgraničenje šuma zavisi od efikasnosti katastarskih poslova u sadašnjem zakonskom kontekstu. Strategija ima za cilj da smanji katastarske probleme do te mere da oni značajno ne utiču na održivo upravljanje šumama u periodu 2022-2030. Cilj je da se kompletira katastar šuma širom Kosova.

POSEBNI OBJEKTIV 1.5: KARTIRANJE ŠUMA NA OSNOVU FUNKCIJA

Šume imaju tri glavne funkcije: ekonomsku, ekološku i socijalnu. Od planova gazdovanja šumama se očekuje da identifikuju glavne funkcije jedinica za planiranje i da obezbede odgovarajuće šumskouzgojne tretmane za njih. Ovo nije lak zadatak za timove za upravljanje šumama koji rade sa tradicionalnim metodama uzorkovanja. Trebalo bi im obezbediti mape koje prikazuju više slojeva karakteristika povezanih sa ovim funkcijama. Informacije o biodiverzitetu su od posebnog značaja. Ključna područja biodiverziteta, zaštićena područja, tampon zone, ekološki koridori, potencijalna područja sa nedrvenim proizvodima, potencijalna rekreativna područja, područja rizika od požara i mnoge druge karakteristike pomoći će planerima da pripreme sveobuhvatniji plan upravljanja šumama kako bi imali koristi od ekonomskih, ekoloških i društvene funkcije šuma na održiv način.

POSEBNI OBJEKTIV 1.6: POVEĆANJE ŠUMSKIH POVRŠINA

Stopa šumovitosti na Kosovu je 44,7%, što je više od svetskog proseka (31%). Međutim, površina šuma po glavi stanovnika na Kosovu (0,28 ha) je niža od svetskog proseka (0,6 ha) i mnogo niža od evropskog proseka (oko 1,4 ha). S obzirom na klimatske i geografske uslove, postoji potencijal za povećanje šumske površine na Kosovu, gde se za desetogodišnji period planira povećanje od 3%.

POSEBNI OBJEKTIV 1.7: POVEĆANJE PROIZVODNJE SEMENA I RASADA

Aktivnosti pošumljavanja i ponovnog pošumljavanja u velikoj meri zavise od dostupnosti semena i sadnica prilagođenih lokalnim uslovima. Rasadnik u Peći proizvodi sadnice, a identifikovano je 8 semenskih grozdova iz kojih treba uzeti seme. Ukupna proizvodnja je izuzetno ograničena da bi se zadovoljila potražnja za programiranim pošumljavanjem i ponovnim pošumljavanjem. Značajno je povećanje proizvodnih kapaciteta kroz modernizaciju rasadnika i razvoj tehničkih kapaciteta kako bi se pravilno odvijao proces od sakupljanja semena do sadnje rasada.

POSEBNI OBJEKTIV 1.8: UNAPREĐENJE ŠUMA UZGOJNIM MERAMA

Značajni delovi kosovskih šuma su oštećeni kao rezultat nekontrolisanih i neodrživih praksi. Ograničeni tehnički i ljudski kapaciteti predstavljaju prepreku rehabilitaciji degradiranih šumskih predela. Štaviše, razvojem koncepta održivog gazdovanja šumama razvijaju se i tehnike uzgoja šuma. Savremeno gajenje šuma prevazilazi jednostavnu regeneraciju, proređivanje, rehabilitaciju, seču i sadnju, do tačke u kojoj uključuje mnoge novorazvijene tehnike. Strategija treba da uključi aktivnosti razvoja kapaciteta koje bi omogućile KAŠ-u da sprovede odgovarajuće mere za gajenje šuma.

STRATEŠKI OBJEKTIV 2: ZAŠTITA ŠUMSKIH RESURSA

Šumski resursi će biti zaštićeni od biotičkih i abiotičkih faktora, zaštititi se biodiverzitet i očuvati zaštitne funkcije šuma.

POSEBNI OBJEKTIV 2.1: SMANJENJE NEZAKONITIH INTERVENCIJA U ŠUMAMA

Kao što je nekoliko puta navedeno u ovom dokumentu, nezakonite intervencije u šume i šumsko zemljište je najveći problem na Kosovu. Šumski resursi moraju biti zaštićeni da bi se obezbedilo drvo, nedrvni proizvodi i održive usluge za nacionalno blagostanje zemlje. Zbog toga je potreban programski pristup za rešavanje ovog problema. Akcije protiv nelegalne seče ne bi trebalo da budu ograničene na vladavinu prava; one moraju biti dopunjene ruralnim razvojem, iskorenjivanjem siromaštva i programima socijalne zaštite. Svest je takođe suštinski deo strategije i pomoći će da se minimiziraju negativne posledice nezakonitih intervencija. Posebna pažnja biće posvećena sprečavanju nelegalne seče. Povećaće se tehnički i institucionalni kapacitet organizacije za zaštitu šuma i koristiće se nove tehnologije nadzora šuma.

POSEBNI OBJEKTIV 2.2: KONSOLIDACIJA FRAGMENTOVANOG ŠUMSKOG ZEMLJIŠTA

Šumsko zemljište je veoma fragmentirano na Kosovu. Ovo je pre svega zbog male površine privatnih šuma. Prema podacima Nacionalnog udruženja privatnih šumovlasnika (NUPŠV) Kosova, postoji 132.000 privatnih vlasnika šuma sa prosečnom veličinom šumske parcele od 1,4 ha. Fragmentacija ovog nivoa otežava ekonomsko upravljanje šumama, pa mnoge od njih ostaju nezaštićene. S druge strane, komasacija šumskog zemljišta je složeno pravno pitanje sa nezadovoljavajućim napretkom. Postoji potreba da se izvrši revidiranje postojećeg zakonskog okvira koji se odnosi na komasaciju, kao i da se pripremi nacrt zakona za rešavanje ovog pitanja. Ovaj nacrt zakona treba da uzme u obzir studije koje su u toku sa nacrtom zakona o šumama, što daje priliku da se problem ublaži.

POSEBNI OBJEKTIV 2.3: PRAČENJE I ZAŠTITA ZDRAVLJA ŠUMA

Šumske štetočine i bolesti su uobičajena pretnja šumskim resursima. Procenjuje se da će klimatske promene postepeno pogoršavati situaciju. Nije bilo moguće tačno identifikovati štetu od štetočina i bolesti u Kosovskim šumama. Shodno tome, neophodno je razvijati kapacitete za praćenje šumskih resursa i sprečavanje pojave insekata, bolesti i drugih zdravstvenih rizika koji mogu dovesti do velikih gubitaka ekonomske vrednosti i ugrožavanja zdravlja i vitalnosti šuma.

POSEBNI OBJEKTIV 2.4: OČUVANJE BIODIVERZITETA U PRODUKTIVNIM ŠUMAMA

Oko 70% kopnenog biodiverziteta razvija se u šumama. Globalni naponi da se zaštiti biodiverzitet samo u zaštićenim područjima nije konačno rešenje protiv gubitka biodiverziteta. Postoji široka saglasnost da bi biodiverzitet takođe trebalo da bude očuvan u produktivnim predelima bez žrtvovanja proizvodnje drveta i nedrvnih šumskih proizvoda koji su od vitalnog značaja za nacionalnu i lokalnu ekonomiju. U Kosovskim šumama treba primeniti aplikacije kao što seča sa smanjenim uticajem (SSU) i održavanje.

POSEBNI OBJEKTIV 2.5: ZAŠTITA ŠUMA OD POŽARA

Nedavni podaci pokazuju da je godišnja površina oštećena šumskim požarima na Kosovu oko 2.000 ha, tako da aktivnosti sprečavanja šumskih požara treba shvatiti ozbiljno. Zadnji napredak u tehnologiji omogućava pristupačno praćenje šuma i primenu sistema ranog upozorenja pristupačnih troškova. Programi podizanja svesti takođe su efikasni u sprečavanju šumskih požara. S druge strane, potrebno je ojačati kapacitete za reagovanje na požar, kao i poboljšati sistem komunikacije i komandovanja kako bi se efikasno zaustavila izbijanja požara.

STRATEŠKI OBJEKTIV 3: ODRŽIVO I VIŠENAMENSKO KORIŠĆENJE ŠUMSKIH RESURSA

Šumama će se upravljati da bi se obezbedili održivi drveni i nedrvni proizvodi koji će doprineti ukupnim društveno-ekonomskim aspektima zemlje.

POSEBNI OBJEKTIV 3.1 POVEĆANJE REDOVNIH SEČA

Potražnja za drvetom stalno raste. Sektor obnovljive energije i drvoprerađivačka industrija se posebno razvijaju na Kosovu. S druge strane, stanovnici sela koriste drva za grejanje, kuvanje i druge porodične potrebe. Da bi se zadovoljila ovi zahtevi u rastu, predkomercijalno i komercijalno proređivanje mora da se obavi na odgovarajući način u zapuštenim izdanačkim šumama. Nove šume na Kosovu su od posebnog značaja u pogledu potencijala obnovljive energije. Povećanje legalne seče u šumama će usporiti nelegalnu seču i povećati godišnji rast šuma. Metode tretmana treba da budu napredne i procedure seče u izdanačkim šumama treba da budu pojednostavljene. Godišnja seča šuma ne bi trebalo da prelazi 70% godišnjeg povećanja njihovog ukupnog obima.

POSEBNI OBJEKTIV 3.2: DEFINICIJA I IMPLEMENTACIJA KRITERIJUMA I INDIKATORA ZA ODRŽIVO UPRAVLJANJE ŠUMAMA (OUŠ)

Definisanje i implementacija kriterijuma i indikatora sadrži osnovu za održivo upravljanje šumama opremljenom jasnim prioritetima i ciljevima za poboljšanje praćenja, izveštavanja i procene ključnih aspekata u šumarstvu. U nastojanju da se integriše u Evropsko šumarstvo, Kosovo sledi principe i standarde procesa *Forest Europe*, u okviru kojeg je definisano 6 kriterijuma i 34 kvantitativna indikatora i 11 kvalitativnih indikatora za Evropu. Na osnovu ovih kriterijuma i regionalnih OUŠ indikatora, od zemalja se očekuje da razviju sopstveni nacionalni skup kriterijuma i indikatora.

Kosovo će definisati kriterijume i indikatore koji su prikladni za zemlju i koji su primenljivi, uz široko angažovanje zainteresovanih strana kako bi se stvorio okvir oko kojeg se svi slažu, koji će služiti za

praćenje i procenu situacije i trendova šuma i šumarstva. Definisanje i implementacija kriterijuma i indikatora OUŠ-a će voditi reforme sektora šumarstva kako bi se iskoristio puni potencijal šuma.

POSEBNI OBJEKTIV 3.3 ODRŽIVO KORIŠĆENJE NDŠP-A

Nedrvni šumski proizvodi dobijaju na značaju u smislu vrednosti i od vitalnog su značaja za život lokalnih zajednica. Ne postoji opsežna inventura nedravnih šumskih proizvoda na Kosovu. Smeštene na raskrsnici tri ekološke zone, kosovske šume se procenjuju kao dom za bogat izbor nedravnih šumskih proizvoda. Popis, sakupljanje, prerada, skladištenje i marketing kosovskih nedravnih šumskih proizvoda je među glavnim strateškim ciljevima.

POSEBNI OBJEKTIV 3.4: ODRŽIV RAZVOJ EKOTURIZMA

Zbog velike rekreativne vrednosti, Kosovske šume nude mogućnosti za ekoturizam, koji predstavlja jedan od važnih aspekata društvenih i ekonomskih funkcija šuma. Uz adekvatno planiranje, ekoturizam će povećati prihode od usluga u šumarstvu preko domaćih i stranih posetilaca.

STRATEŠKI OBJEKTIV 4: POVEĆANJE KAPACITETA

Poboljšaće se institucionalni i tehnički kapaciteti sektora šumarstva.

POSEBNI OBJEKTIV 4.1: UNAPREĐENJE FORMALNOG OBRAZOVANJA U ŠUMARSTVU

Razvoj tehničkih i institucionalnih kapaciteta usko je povezan sa dostupnošću šumarske škole mladih. Sa najmlađom populacijom u Evropi, Kosovo ima značajnu prednost da iskoristi ljudske resurse revidirajući i podržavajući postojeći sistem formalnog obrazovanja i pružajući mogućnosti za zapošljavanje iu javnoj službi iu privatnom sektoru.

POSEBNI OBJEKTIV 4.2: STVARANJE MOGUĆNOSTI ZA STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE

Stručno osposobljavanje je takođe važno za izgradnju kapaciteta javnih službi. Primenjena obuka, razvoj veština i lak pristup digitalnim tehnologijama dovešće do inovativnijih praksi koje bi omogućile institucijama koje su vezane sa šumama da se efikasno suočavaju sa problemima i poboljšaju kvalitet obavljenog posla.

POSEBNI OBJEKTIV 4.3: JAČANJE ODGOVORNIH INSTITUCIJA ZA UPRAVU I UPRAVLJANJE ŠUMAMA I LOVSTVA

Redovno i efikasno funkcionisanje institucija koje se odnose na šumarstvo i lovstvo je ključna neophodnost u nadzoru, praćenju i kontroli šumarskih delatnosti. Treba sagledati organizacionu i upravljačku strukturu Agencije za šume, kao i uloge i odgovornosti opština i drugih institucija koje se javno odnose na šumarstvo, da se identifikuju preklapanja nadležnosti, praznine i slabosti, kao i da se preduzmu neophodne mere za institucionalno jačanje. Za međusektorska pitanja, kao što su lovstvo, rodna pitanja i ekoturizam, potrebno je uspostaviti neophodne sisteme pravne koordinacije i saradnje.

POSEBNI OBJEKTIV 4.4: FINANSIJSKA I ADMINISTRATIVNA PODRŠKA PRIVATNOM SEKTORU

Snažan i finansijski održiv privatni sektor ne samo da će doprineti nacionalnoj ekonomiji Kosova, već će takođe promovisati brzi razvoj sektora šumarstva. Privatni sektor, posebno industrija šumarstva i vlasnici šuma, biće podržani finansijski i administrativno, kao i drugim stimulativnim merama, kako bi se omogućilo više u zelenoj ekonomiji.

STRATEŠKI OBJEKTIV 5: DIGITALIZACIJA I POBOLŠANJE KOMUNIKACIJE

Podaci o šumama digitalizovani, transparentnost povećana, interesne strane i javnost aktivno angažovani i pružaju doprinos u gazdovanje šuma.

POSEBNI OBJEKTIV 5.1: ŠUMSKI INFORMACIONI SISTEM JE FUNKCIONALAN

Kosovo ima Strategiju elektronskog upravljanja, MPŠRR i KAŠ je u proces stvaranja informacionog sistema o šumama koji će se koristiti za efikasno i efektivno planiranje upravljanja šumama, procese donošenja odluka, učešće javnosti i razmenu znanja. Međutim, zbog nedostatka resursa, moduli sistema koji se odnose na šume još nisu operacionalizovani. Šumski informacioni sistem zasnovan na GIS-u treba da bude dizajniran i opremljen alatima koji bi pomogli KAŠ-u i drugim zainteresovanim stranama, uključujući naučne krugove, da imaju tačne i blagovremene podatke koji će se koristiti u skoro svakom aspektu održivog upravljanja šumama.

POSEBNI OBJEKTIV 5.2: UNAPREDJENJE KOMUNIKACIJA I PODIZANJE SVESTI U ŠUMARSTVO

Loša komunikacija i dezinformacije dovele su do pogrešne percepcije velikih sektorskih društava i institucija širom sveta u vezi sa šumama. Sve veći jaz između percepcije i stvarnosti negativno je uticao na razvoj šuma u mnogim zemljama. Moramo da komuniciramo mudro i istinito informišemo društvo i subjekte van šumarstva, posebno da eliminišemo pogrešne percepcije i dobijemo njihovu podršku za održivo i višenamensko upravljanje šumama. MPŠRR je razvilo strategiju komunikacije za sektor šumarstva zajedno sa akcionim planom. Akcioni plan ove komunikacione strategije biće razmatran za implementaciju.

5. IMPLEMENTACIJA, PRAĆENJE I IZVEŠTAVANJE

Vlada Kosova je najviši organ za nadgledanje sprovođenja Strategije za sektor šumarstva. Vlada će održati i poboljšati održivost sektora obezbeđivanjem podržavajućeg regulatornog i institucionalnog okvira, kao i trajnih mehanizmima finansiranja.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja je glavna institucija za sprovođenje Strategije. Ministarstvo, preko svoje dve jedinice za šumarstvo (Odeljenje za šumarstvo i Kosovska agencija za šume) će sprovoditi, pratiti i izveštavati o aktivnostima. Ministarstvo i njegove jedinice za šumarstvo blisko će saradivati sa resornim ministarstvima, među kojima je posebno važno Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture, kao i druge relevantne institucije. Opštine i Nacionalno udruženje privatnih šumovlasnika takođe igraju važnu ulogu u postizanju opšteg cilja Strategije.

Strategija je izrađena za period (2022-2030), dok je njen akcioni plan pripremljen za tri godine. Monitorisanje i procenjivanje aktivnosti planirano je da se sprovede na kraju svakog perioda implementacije (svake tri godine), a njihovi rezultati će oblikovati akcioni plan za naredni period implementacije.

Procenu aktivnosti, kao i stanja i trendova u sektoru šumarstva na Kosovu, odrediće Nacionalni savetodavni odbor za održivo upravljanje šumama, koji će biti uspostavljen. Odbor će biti sastavljen od odgovornih predstavnika zainteresovanih strana na visokom nivou navedenih u Poglavlju 4 ovog dokumenta. Sekretarske poslove obavljaje Odeljenje za šumarstvo u okviru Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja. Nacionalni savetodavni odbor OUŠ-a će razmatrati izveštaje panel radionica na kojima će se kroz kriterijume i indikatore OUŠ-a na participativan način ocenjivati sprovođenje Strategije i opšti trend stanja u sektoru šumarstva. Odbor će odobriti i objaviti trogodišnji

nacionalni izveštaj o OUŠ-u za Kosovo. Ovaj izveštaj će takođe sadržati preporuke za buduća prilagođavanja, uključujući ažuriranje Strategije sektora šumarstva.

6. UTICAJ BUDŽETA U IMPLEMETACIJI STRATEGIJE

Finansijsko planiranje za sprovođenje Strategije razvoja sektora šumarstva 2021-2030 ima za cilj realizaciju opštih i konkretnih ciljeva planiranih predmetnim dokumentom i ostvarivanje povećanja doprinosa sektora šumarstva. u opštem ekonomskom, društvenom i ekološkom razvoju.

Uticaj budžeta i finansijski aspekt sprovođenja Strategije razvoja šumarstva 2022-2030 diskutovali su se tokom rada i konsultacija grupe i radnih podgrupa, pregleda i analize dokumenata: “ Program Vlade Republike Kosova 2021-2025“, Strateški i operativni plan Vlade Republike Kosova 2021-2025“; “Srednjoročni budžetski okvir 2021-2024“ i projekti koji se finansiraju od donatorskih organizacija.

Većina troškova (oko 90% budžeta) biće iskorišćena za projekte koji će obezbediti sanaciju resursa, smanjiti štetu i degradaciju šuma, unaprediti planiranje upravljanja, uključujući multifunkcionalno upravljanje šumama, pošumljavanje, ponovno pošumljavanje, šumskouzgojne tretmane šuma, stvaranje mogućnosti za pružanje edukacije i obuke za šumarstvo i izgradnju ljudskih kapaciteta, podršku privatnom sektoru, regulisanje seče, prerade i marketinga nedrvnih šumskih proizvoda (NDŠP), ekoturizma, lovstva itd.

Ukupna vrednost implementacije SRŠ-a 2022-2030 procenjuje se na oko 21.300.000 evra. Samo za prvi trogodišnji period biće potrebno 13,360,000.00 evra. Tokom ovog perioda, budžet Republike Kosovo se procenjuje da ima uticaj sa 10, 125, 000.00 evra ili u većoj vrednosti od 8,425,000.00 evra iz postojećeg SOR-a, što je 1,710,000.00 evra.

Implementacija SRŠ-a 2022-2030 takođe će biti osigurana doprinosima donatora koji tradicionalno pružaju podršku Kosovskom šumarstvu. Ove međunarodne organizacije i zemlje donatori, SIDA-Švedska, EU, FAO, JICA, nastaviće sa pružanjem podrške projektima i njihov doprinos implementaciji strategije za prvi trogodišnji period iznosiće 1,710,000.00 €.

Pružanje podrške privatnom sektoru i privatnim vlasnicima šuma, preduzetnicima i prerađivačima nedrvnih šumskih proizvoda ostaje veoma važno pitanje. Ova podrška se može obezbediti primenom mera podrške (grantova i subvencija) iz fondova EU-A (IPA i IPARD) kao i iz državnih programa Republike Kosova.

Procena ukupnih troškova sprovođenja SRŠ-a 2022 – 2030

Strateški objektiv	Prioritetni projekti	Očekivani rezultati	Povezane institucije	Godine	Kostu u EURO
STRATEŠKI OBJEKTIV I POBOLJŠANJE ŠUMSKIH RESURSA	Planiranje upravljanja šumskim resursima	Šumskim resursima se upravlja sa dugoročnim planovima, integrisanim, transparentnim i sa ažuriranim podacima koji doprinose ekološkom, ekonomskom i socijalnom razvoju Kosova	KAŠ MSPPI, Opštine, APVŠ, IŠ	2022-2030	9,500 000
	Održivo korišćenje i tretman novih šumskih gomila	Povećana proizvodnja drveta primenom šumskouzgojnih mera i u skladu sa potražnjom za drvetom			
	Praćenje zdravlja šuma	Rizici od šumskih štetočina i bolesti su identifikovani, praćeni i smanjeni			
STRATEŠKI OBJEKTIV II ZAŠTITA ŠUMSKIH RESURSA	Unapređenje upravljanja i konsolidacije šumskog zemljišta	Uređenje pravnog okvira za upravljanje, vlasništvo, funkciju i kriterijume šumskog zemljišta i šuma	MPŠRR, KKA MNPPI, AEU	2022-2030	5,900,000
	Sakupljanje semena i proizvodnja sadnog materijala za pošumljavanje golih površina, pošumljavanje degradiranih površina i njihovo održavanje	Povećana je šumska površina i stvorene su kvalitetne šumske gomile, rasadnici proizvode sadnice autohtonih vrsta prema preporukama nacionalnog programa			
	Uspostavljanje sistema za sprečavanje i zaštitu šuma od požara	Odgovorne institucije su opremljene kapacitetima i alatima za preventivne mere i za suzbijanje i prevenciju šumskih požara na terenu			
STRATEŠKI OBJEKTIV III ODRŽIVO I VIŠENAMENSKO KORIŠĆENJE ŠUMSKIH RESURSA	Zakonitost korišćenja drveta	Sprovođe se planovi upravljanja šumama za zakonitu seču, poboljšani su kapaciteti za sprečavanje nezakonite seče i identifikovane su funkcije i koristi od socio-ekonomskih i ekoloških aspekata šuma.	MPŠRR, MSPPI, APVŠ, UPVŠ, MTII, Opštine,	2022-2030	1 900 000
	Regulisanje korišćenja šumskih drvnih proizvoda	Izvršen je inventar NDŠP-a i stvoreni su kapaciteti za sprovođenje administrativnog uputstva			

		za upotrebu ovih proizvoda			
	Unapređenje pejzaža i razvoj ekoturizma	Izrađeni su planovi za poboljšanje šumskog pejzaža i subvencionisanje ekoturizma			
	Identifikacija kriterijuma i indikatora za višefunkcionalno i održivo upravljanje šumama	Odobreni su kriterijumi i indikatori za sprovođenje i praćenje održivog upravljanja šumama			
STRATEŠKI OBJEKTIV IV Povećanje kapaciteta	Povećanje kapaciteta osoblja u šumarstvu i digitalizacija u šumarstvu	Šumsko osoblje pohađa redovnu obuku za osvežavanje znanja i digitalizaciju, kao i učešće u regionalnim i međunarodnim inicijativama	MPŠRR, KAŠ MF, MONTI	2022–2030	2,500 000
	Organziranje stručnog obrazovanja i osposobljavanja za šumarstvo	Centar obuke organizovan za funkcionisanje celom Kosova je u toku povećanja sposobnosti osoblja šumarstva			
	Stvaranje i poboljšanje mogućnosti za razvoj /pohađanje višeg obrazovanja za šumarstvo	Mlade osobe imaju priliku za pohađanje i razvijanje studija za šumarstvo			
STRATEŠKI OBJEKTIV V DIGITALNOST I KOMUNIKACIJA	Implementacija akcionog plana za komunikaciju i informisanje u sektoru šumarstva	Javnost i zainteresovane strane su svesni o ekološkim, ekonomskim i društvenim ulogama i funkcijama šuma	MPŠRR, KAŠ APVŠ, UPVŠ, Opštine,	2022–2025	1, 500 000
	Podrška Udruženjima vlasnika šuma i NVO-ima za životnu sredinu	Privatni vlasnici šuma su predstavljeni organizovani i zainteresovane strane su aktivno uključene i doprinose upravljanju šumama.			
	Pružaju se vredne i blagovremenske informacije za preduzetništvo u sektoru šumarstva	Privrednici su informisani i sposobni da efikasno posluju i prilagođavaju se okruženju.			

